

УДК 349.6:347.963

DOI 10.36919/3041-1149(Print).6-7.2025.296-303

Ю. О. Фідря,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального правосуддя

та правоохоронної діяльності,

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

email: fidria.iuliia@vnu.edu.ua

ORCID 0000-0001-9703-9494

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

У статті досліджується діяльність органів прокуратури України у сфері охорони довкілля, зокрема в умовах воєнного стану. Проаналізовано законодавче закріплення повноважень прокуратури в цій сфері, починаючи з перших нормативно-правових актів незалежної України, що передбачали нагляд за дотриманням екологічного законодавства та створення спеціалізованих природоохоронних прокуратур.

Розглянуто ключові етапи реформування прокуратури, охоплюючи ліквідацію природоохоронних прокуратур 2014 року та створення Спеціалізованої екологічної прокуратури 2021 року. Висвітлено сучасний стан прокурорської діяльності у сфері охорони довкілля, її результати й основні проблеми, пов'язані з розслідуванням кримінальних правопорушень проти довкілля.

Підкреслено потребу в нормативному врегулюванні організації та діяльності прокурорів різних рівнів у сфері охорони довкілля, конкретизації та розмежування їхніх повноважень під час виконання функцій прокуратури, а відтак і закріплення їхньої спеціалізації.

Ключові слова: Спеціалізована екологічна прокуратура, кримінальні правопорушення проти довкілля, екологічна безпека, охорона довкілля, воєнний стан, реформування прокуратури.

Постановка проблеми та її актуальність. Питання екологічної безпеки були на порядку денному ще з часу проголошення незалежності України, оскільки вже на той момент країна мала значний обсяг екологічних проблем, як-от наслідки Чорнобильської катастрофи, забруднення водних ресурсів, земель і повітря, масові вирубки лісів. Водночас важливу роль у частині протидії кримінальним правопорушенням проти довкілля, забезпечення їхнього ефективного досудового розслідування та підтримання публічного обвинувачення в суді, забезпечення відшкодування завданих збитків відігравала прокуратура. До того ж на сьогодні в умовах повномасштабного вторгнення та протистояння військовій агресії, коли щоденно внаслідок ворожих ракетних ударів, артилерійських обстрілів, інших активних бойових дій знищується не лише інфраструктура та житловий фонд держави, а й екологічна система, ефективна діяльність прокуратури у цій сфері є надто вагомим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан опрацювання проблематики. Теоретичні й практичні аспекти організації та діяльності прокуратури, а також особливості функціонування спеціалізованих прокуратур, зокрема й у сфері охорони довкілля, в різні періоди досліджувались у наукових працях В. І. Бабенка, Л. Р. Грицаєнка, Л. М. Давиденка, В. В. Долежана, Ю. А. Єременка, О. О. Ільєнкова, О. С. Козачук, Т. В. Корнякової, О. Р. Михайленка, С. В. Подкопаса, К. С. Рогозіннікової, М. В. Руденка, А. В. Столітнього, В. В. Сухоноса, О. В. Хорсуненка, В. І. Чечерського та інших учених. Однак нові екологічні виклики й загрози, зокрема зумовлені воєнними діями, безумовно, потребують подальших досліджень в означеній сфері.

Метою статті є комплексний аналіз проблематики вдосконалення правового регулювання організації та діяльності органів прокуратури у сфері охорони довкілля, зокрема Спеціалізованої екологічної прокуратури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняний законодавець, зважаючи на гостроту екологічних проблем, ще в перших законодавчих актах незалежної України окремо закріпив місце та роль прокуратури саме у сфері охорони навколишнього природного середовища й наглядові повноваження прокурорів. Згідно із Законом України від 05.11.1991 № 1789-ХІІ «Про прокуратуру» [17] щодо чинної на той час функції загального нагляду предметом нагляду за додержанням і застосуванням законів було визначено, серед іншого, й додержання законів, які стосуються охорони навколишнього середовища (ст. 19 ч. 1 абз. 3). Ця сама функція була продубльована й у спеціальному нормативному акті – Законі України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ «Про охорону навколишнього природного середовища» (в редакції до 14.10.2014) [15], а саме нагляд за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища (ст. 37 ч. 1). Цим самим Законом передбачалась можливість створення у складі органів прокуратури України спеціалізованих екологічних підрозділів (ч. 2 ст. 37).

Відтак у системі органів української прокуратури з початку 90-х років ХХ століття майже в кожній області функціонували спеціалізовані природоохоронні прокуратури на правах міжрайонних, які внаслідок чинних на той час принципів єдності та централізованості системи органів прокуратури (ст. 6 Закону України «Про прокуратуру» [17]) підпорядковувались обласній прокуратурі, в структурі якої діяли відповідні самостійні структурні підрозділи з питань нагляду за додержанням природоохоронного законодавства (відділи або старші помічники прокурора), які зі свого боку підпорядковувались Генеральній прокуратурі України, в структурі якої також діяли відповідні аналогічні самостійні структурні підрозділи.

Питання організації та здійснення наглядової діяльності прокуратури у сфері охорони навколишнього природного середовища, ролі й функцій природоохоронних прокуратур, їхньої взаємодії з прокуратурами районної ланки, меж повноважень знаходили своє відображення й детальну регламентацію у відповідних наказах Генерального прокурора України: від 02.07.1997 № 8 «Про посилення прокурорського нагляду за додержанням законів щодо охорони навколишнього природного середовища» та від 01.09.1999 № 1 «Про подальше удосконалення організації та посилення прокурорського нагляду за додержанням природоохоронного законодавства» [16].

У подальшому ці питання детально врегульовувались у наступних наказах Генерального прокурора України, а саме від 28.10.02 № 3/2-гн «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів про охорону навколишнього природного середовища» [10] та від 23.10.09 № 3/2 «Про особливості організації прокурорського нагляду за додержанням законів щодо охорони навколишнього природного середовища та використання земель» [14]. Ними ж було визначено основні напрями (пріоритети) наглядової діяльності відповідно до функцій прокуратури, а за сутністю основні завдання насамперед для природоохоронних прокуратур.

Згаданими відомчими актами було встановлено загальні правила розмежування об'єктів нагляду між природоохоронними та міськими, районними й міжрайонними прокуратурами. Так, визначено, що перші зазвичай забезпечують нагляд на об'єктах, які становлять підвищену екологічну небезпеку, а також за додержанням законодавства щодо охорони та використання земель природоохоронного, оздоровчого, заповідного, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення й земель водного фонду (п. 5.1), а другі – в межах адміністративно-територіальних одиниць, за винятком об'єктів, піднаглядних спеціалізованим, тобто природоохоронним прокурорам (п. 5.3). Забезпечення підтримання державного обвинувачення в кримінальних справах, розслідуваних слідчими природоохоронних прокуратур, участь у розгляді місцевими судами справ за позовами, заявами природоохоронного прокурора покладено зазвичай на територіальних прокурорів, за винятком їхнього розгляду за місцем виконання судового рішення (п. 10). Водночас питання ініціювання відкриття виконавчого провадження покладалось виключно на природоохоронних прокурорів, задля цього прокурорів прокуратур районного рівня, які здійснювали представництво в суді за позовами та заявами природоохоронних прокуратур під час набрання рішенням суду законної сили, зобов'язано повідомляти про це природоохоронного прокурора (п. 10.1).

2011 року система природоохоронних прокуратур зазнала суттєвих змін, адже в серпні наказом Генерального прокурора України була створена Дніпровська екологічна прокуратура, основним завданням якої визначено нагляд за дотриманням природоохоронного законодавства

саме та виключно в басейні річки Дніпро, її водосховищ, Дніпровсько-Бузького лиману, їхніх водоохоронних зон, прибережних захисних смуг. В основу роботи цієї прокуратури покладений змішаний територіальний вузькопредметний принцип, або так званий басейновий. До її складу увійшли сім міжрайонних екологічних прокуратур, що розташовувались у великих містах за течією Дніпра: Києві, Черкасах, Кременчуці, Дніпропетровську, Запоріжжі, Очакові. На переконання О. С. Козачук, загалом ідея створення вищевказаних прокуратур була слухною та зумовлена незадовільним станом використання водних ресурсів річки Дніпро [2, с. 82].

За таких обставин зазнало змін і нормативно-правове регулювання діяльності природоохоронних прокуратур. Наказом Генерального прокурора України від 04.10.2011 № 3/2-гн «Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сферах охорони навколишнього природного середовища та земельних відносин» [12] закріплено місце, роль і повноваження цієї новоствореної прокуратури, яка діяла на правах обласної, а фактично була міжобласною прокуратурою, яка мала в своєму підпорядкуванні екологічні прокуратури, що діяли на правах міжрайонних.

Водночас відбулася зміна назв: міжрайонні природоохоронні прокуратури стали називатися «міжрайонні прокуратури з нагляду за додержанням законів у природоохоронній сфері», і вони, відповідно, вже були позбавлені об'єктів нагляду, закріплених за Дніпровською екологічною прокуратурою (п. 8.2), а за прокуратурами районної ланки, як і в попередніх наказах Генерального прокурора, закріплено нагляд у межах адміністративно-територіальних одиниць, за винятком об'єктів, щодо яких правозахисну діяльність здійснюють спеціалізовані прокуратури.

У процесі впровадження європейських стандартів у правову систему України відбулось і реформування прокуратури, під час якого суттєвих змін зазнав прокурорський нагляд за додержанням законів як загалом, так і діяльність прокурорів у сфері охорони навколишнього природного середовища, змінилися і підходи до її організації. Насамперед Законом України від 14.10.2014 «Про прокуратуру» [18] функції прокуратури були суттєво зменшені, а повноваження щодо проведення перевірок у порядку нагляду за додержанням і застосуванням законів, зокрема у сфері охорони навколишнього природного середовища, взагалі втратили чинність. Також із Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» було вилучено й спеціальну норму (ст. 37) щодо створення спеціалізованих екологічних підрозділів і прокурорського нагляду за додержанням законодавства в цій сфері.

Зазнала змін і сама система органів прокуратури, водночас можливості створення спеціалізованих прокуратур Закон уже не передбачав. Відтак були ліквідовані як Дніпровська екологічна прокуратура, так і міжрайонні спеціалізовані прокуратури у сфері нагляду за додержанням законів у природоохоронній сфері, а також і інші спеціалізовані прокуратури, а їхні повноваження з урахуванням визначених новим законодавством функцій фактично передані новоствореним прокуратурам районної ланки, тобто місцевим. У складі Генеральної прокуратури та в прокуратурах обласного рівня спеціалізовані структурні підрозділи в екологічній сфері були також ліквідовані.

Втім як стара, так і нова структури прокуратури фактично були побудовані з урахуванням функціональної, галузевої чи тематичної спеціалізації прокурорів, яка, крім розподілу обов'язків, знаходила своє відображення в підходах до створення структурних підрозділів, визначення їх функцій і завдань. Як зазначив М. Руденко, утворення спеціалізованих прокуратур у системі органів прокуратури обумовлено об'єктивною закономірністю здійснення прокурорської діяльності у відповідних сферах правовідносин, що мають особливе значення для суспільства й держави та характеризуються тією специфікою, яка не може бути повною мірою засвоєна територіальними прокуратурами [19, с. 27]. Зі свого боку Ю. Єременко цілком слушно зауважив, що спеціалізація органів прокуратури має позитивні риси, які посилюються також спеціалізацією прокурорів індивідуально, що загалом підвищує ефективність роботи системи прокуратури та сприяє позитивному оцінюванню її роботи з боку громадськості [1, с. 141].

Відтак, хоча в переліку засад діяльності прокуратури (стаття 3 Закону України «Про прокуратуру») відсутня засада спеціалізації, в процесі реформування законодавець фактично сам втілює принцип спеціалізації під час зміни системи прокуратури, яку з 2019 року почали складати Офіс Генерального прокурора, обласні та окружні прокуратури, Спеціалізована антикорупційна прокуратура (зміни до п. 1 ч. 1 ст. 7 в редакції Закону України від 19.09.2019

№ 113-IX) [3]. Також Генеральному прокурору законодавець дав змогу утворення в разі потреби спеціалізованих прокуратур.

Питання забезпечення ефективної протидії злочинам у сфері охорони довкілля завжди мало особливе значення як для суспільства та держави, так і на світовій арені. Адже, відповідно до Дохінської Декларації, ухваленої ще 2015 року на 13 конгресі ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя, держави-члени ООН визнали, що злочини, які впливають на навколишнє природне середовище, є новими загрозами й потрібно вживати ефективних заходів для їхнього запобігання з метою протидії, зокрема, транснаціональній злочинності, корупції, відмиванню коштів у цій сфері.

Однак ліквідація спеціалізованих природоохоронних прокуратур, тривалий процес реформування як прокуратури, так і інших органів правопорядку призвели до перевантаження слідчих підрозділів і процесуальних прокурорів кримінальними провадженнями. У результаті кримінальним провадженням в екологічній сфері як слідчими, так і прокурорами приділялося все менше уваги та все менше обвинувальних актів про злочини у сфері довкілля скеровувалось до суду, тоді як кількість екологічних проблем у державі лише зростала.

Відтак у структурі та штатному розписі Офісу Генерального прокурора наказом останнього від 23.04.2021 № 25 утворено Спеціалізовану екологічну прокуратуру на правах Департаменту, а у вересні 2021 року – спеціалізовані екологічні прокуратури на правах структурних підрозділів (управлінь чи відділів) у структурі та штатному розписі обласних прокуратур. Метою створення спеціалізованих прокуратур було зосередження в одному структурному підрозділі виконання всіх функцій, передбачених ст. 131-1 Конституції України, для комплексного виконання завдань прокуратури щодо захисту інтересів держави та суспільства у сфері охорони довкілля.

З початку роботи спеціалізованих екологічних прокуратур минуло небагато часу, однак наявні результати роботи дають підстави зробити висновок про реальну потребу в їхньому створенні. Зокрема, як вбачається з інформації заступника Генерального прокурора, упродовж останніх років до 8–9 тис. зросла кількість внесених до ЄРДР повідомлень про факти порушення екологічного законодавства (проти 6 тис. до створення). Кількість направлених до суду обвинувальних актів 2020 року становила 1,4 тис., натомість 2023 вже на третину більше – 1,9 тис. Майже вчетверо зросла сума встановлених збитків – із 600 млн грн до 2,36 млрд грн. Тенденція до зростання спостерігається й щодо вироків, яких 2023 року судами винесено понад 1 100 (проти 811 2020 року), або на 37 % більше. Лише за два останні роки в державну власність прокурорами повернуто та попереджено незаконне використання майже 44 тис. га земель природоохоронного призначення, з яких 35 тис. – заповідних [20].

Утім стверджувати, що в системі прокуратури створено вертикальну підсистему екологічних прокуратур, через відсутність належного нормативно-правового регулювання ще зарано. Адже на сьогодні Спеціалізована екологічна прокуратура функціонує лише на підставі затвердженого наказом Генерального прокурора від 5 липня 2023 року № 185 Положення про Спеціалізовану екологічну прокуратуру (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора [6].

Водночас, відповідно до наказу Генерального прокурора від 07.08.2020 № 365 «Про загальні засади організації роботи в органах прокуратури України» [4], у положеннях про самостійні структурні підрозділи (як Офісу Генерального прокурора, так і обласних прокуратур) визначаються лише завдання та функції, права й обов'язки їхніх працівників (п. 6.2). Цим самим наказом передбачено, що питання організації роботи органів прокуратури на певних напрямках, а також розмежування повноважень між органами прокуратури щодо виконання конституційних функцій варто визначати наказами Генерального прокурора, у яких, відповідно до положень законодавства, конкретизувати завдання й межі повноважень прокуратур різних рівнів, порядок їхньої реалізації.

Фактично з моменту створення спеціалізованої екологічної прокуратури й донині окремі акти з питань організації прокурорської діяльності саме у сфері охорони довкілля Генеральним прокурором не видавались, завдання й межі повноважень спеціалізованих екологічних прокуратур ОГП, обласних прокуратур, прокуратур районної ланки в цій сфері досі не конкретизовані, а порядок їхньої реалізації частково врегульований в інших галузевих наказах.

Зокрема, наказом Генерального прокурора від 08.08.2023 № 253 «Про організацію нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність» [9] на Спеціалізовану екологічну прокуратуру покладено здійснення нагляду за оперативними підрозділами НПУ, СБУ, ДБР, БЕБ щодо попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень у сфері навколишнього природного середовища, розшуку осіб, які їх вчинили та переходять від органів досудового розслідування, суду.

Наказом Генерального прокурора від 30.09.2021 № 309 «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» [8] забезпечення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування слідчими та дізнавачами органів досудового розслідування в кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема вчинених організованими групами та злочинними організаціями, покладено на керівників і підпорядкованим їм прокурорам Спеціалізованої екологічної прокуратури Офісу Генерального прокурора, спеціалізованих екологічних прокуратур на правах управлінь і відділів обласних прокуратур, керівників і прокурорів окружних прокуратур (абзац підпункту 3 пункту 7), але з урахуванням спеціалізації, визначеної наказами Генерального прокурора. Водночас наголошуємо, що наказ про визначення спеціалізації прокурорів саме у сфері охорони навколишнього природного середовища досі не видано.

У вказаному відомчому акті знайшли своє відображення й механізми реалізації повноважень прокурорів у сфері охорони довкілля з урахуванням ескалації збройної агресії проти України. Зокрема, передбачено, що в кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 437, 438, 439, 440, 442 КК України, якими заподіяно шкоду довкіллю, керівник органу прокуратури може визначати старшим групи прокурорів або вносити до її складу прокурорів спеціалізованої екологічної прокуратури. Натомість зобов'язано в кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 441 КК України, тобто про екоцид, старшим групи визначати прокурорів спеціалізованої екологічної прокуратури.

На нашу думку, саме ці положення щодо визначення старшим групи прокурорів потребують подальшого доопрацювання, адже в разі застосування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у результаті якого спричинено екоцид, такі дії варто кваліфікувати за сукупністю, а саме за ч. 2 ст. 439 і ст. 441 КК України. Щодо таких випадків чинний наказ норм не містить.

Вищезгаданий наказ Генерального прокурора від 30.09.2021 № 309 не передбачає переліку кримінальних правопорушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, натомість він наявний у Положенні про Єдиний реєстр досудових розслідувань, затверджене наказом Генерального прокурора від 17.08.2023 № 231 [5].

Варто зазначити, що в інших сферах Офісом Генерального прокурора активно запроваджується спеціалізація прокурорів у сферах оборони, захисту інтересів дітей і протидії насильству, протидії порушенням прав людини в правоохоронній і пенітенціарній сферах. Задля цього видані й відповідні накази: від 17.05.2023 № 130 «Про особливості організації діяльності спеціалізованих прокуратур у сфері оборони» [13], від 04.11.2020 № 509 «Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству» [11], від 29.12.2021 № 400 «Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах» [7]. Усі ці нормативні акти детально регламентують як питання організації, так і здійснення прокурорської діяльності в згаданих сферах, конкретизують завдання й межі повноважень прокуратур різних рівнів, порядок їхньої реалізації та фактично закріплюють спеціалізацію прокурорів.

За таких обставин нагальним завданням є здійснення нормативного врегулювання організації та здійснення діяльності прокурорів різних рівнів у сфері охорони довкілля, конкретизації та розмежування їхніх повноважень під час виконання функцій прокуратури, а відтак і закріплення їхньої спеціалізації.

Висновки. Питання забезпечення належної прокурорської діяльності у сфері охорони довкілля залишається актуальним, особливо в умовах воєнного стану. Аналіз основних віх організації діяльності прокуратури в цій сфері свідчить про її суттєву трансформацію: від спеціалізованих природоохоронних прокуратур 1990-х років до їхньої ліквідації 2014 року та

часткового відновлення як Спеціалізованої екологічної прокуратури 2021 року. Відновлення спеціалізації прокурорів у сфері охорони довкілля позитивно вплинуло на ефективність протидії кримінальним правопорушенням проти довкілля. Однак відсутність належного нормативного закріплення чіткої спеціалізації екологічних прокурорів і механізмів їхньої взаємодії з іншими органами залишається проблемою, яка уповільнює ефективність прокурорської діяльності в цій сфері.

Зважаючи на важливість охорони довкілля як одного з пріоритетів державної політики, доцільним є розроблення й ухвалення відповідних нормативних актів, які б конкретизували повноваження та функції спеціалізованих екологічних прокуратур, розмежовували їх компетенцію на різних рівнях і сприяли зміцненню їхньої інституційної спроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єременко Ю. А. Теоретичні основи спеціалізації прокуратури (соціально-економічна природа, переваги та ризики). *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 4. С. 136–143.
2. Козачук О. С. Досвід функціонування спеціалізованих прокуратур України та країн Європи. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 79–83.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури : Закон України від 19.09.2019 № 113-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-20#Text>
4. Про загальні засади організації роботи в органах прокуратури України : наказ Генерального прокурора від 07.08.2020 № 365. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365905-20#Text>
5. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ Генерального прокурора від 17.08.2023 № 231. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>
6. Про затвердження Положення про Спеціалізовану екологічну прокуратуру (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора : наказ Генерального прокурора від 05.07.2023 № 185. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0185905-23#Text>
7. Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах : наказ Генерального прокурора від 29.12.2021 № 400 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#Text>
8. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Генерального прокурора від 30.09.2021 № 309. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>
9. Про організацію нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність : наказ Генерального прокурора від 08.08.2023 № 253 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0253905-23#Text>
10. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів про охорону навколишнього природного середовища : наказ Генерального прокурора України від 28.10.2002 № 3/2 гн. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v03_2900-02#Text
11. Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству : наказ Генерального прокурора від 04.11.2020 № 509. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0509905-20#Text>
12. Про особливості організації діяльності органів прокуратури у сферах охорони навколишнього природного середовища та земельних відносин : наказ Генерального прокурора України від 04.10.2011 № 3/2-гн. URL : https://www.zakon.cc/law/document/read/va3_2900-11
13. Про особливості організації діяльності спеціалізованих прокуратур у сфері оборони : наказ Генерального прокурора від 17.05.2023 № 130. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0130905-23#Text>
14. Про особливості організації прокурорського нагляду за додержанням законів щодо охорони навколишнього природного середовища та використання земель : наказ Генерального прокурора України від 23.10.2009 № 3/2. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v03_2900-09#Text

15. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/ed20140426#Text>
16. Про подальше удосконалення організації та посилення прокурорського нагляду за додержанням природоохоронного законодавства : наказ Генерального прокурора України від 01.09.1999 № 1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001900-99#Text>
17. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12/ed19911105#Text>
18. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/ed20141014#Text>
19. Руденко М. В. Спеціалізація як принцип побудови прокурорської системи України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 3. С. 27–32.
20. Заступниця Генпрокурора Вікторія Літвінова про три роки роботи Спеціалізованої екологічної прокуратури / Офіс Генерального прокурора : телеграм-канал. URL : https://t.me/s/pgov_gov_ua?after=23304

REFERENCES

1. Ieremenko Yu. A. *Teoretychni osnovy spetsializatsii prokuratury (sotsialno-ekonomichna pryroda, perevahy ta ryzyky)* [Theoretical grounds of prosecution specialization (socio-economic nature, advantages and risks)]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. 2017. № 4. S. 136–143 [in Ukrainian].
2. Kozachuk O. S. *Dosvid funktsionuvannya spetsializovanykh prokuratur Ukrainy ta krain Yevropy* [Experience of functioning of specialized prosecutor's offices in Ukraine and European countries]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2016. № 4. S. 79–83 [in Ukrainian].
3. *Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pershocherhovykh zakhodiv iz reformy orhaniv prokuratury* : Zakon Ukrainy vid 19.09.2019 № 113-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-20#Text> [in Ukrainian].
4. *Pro zahalni zasady orhanizatsii roboty v orhanakh prokuratury Ukrainy* : nakaz Heneralnoho prokurora vid 07.08.2020 № 365. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365905-20#Text> [in Ukrainian].
5. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Yedynyi reiestr dosudovykh rozsliduvan, poriadok yoho formuvannia ta vedennia* : nakaz Heneralnoho prokurora vid 17.08.2023 № 231. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> [in Ukrainian].
6. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Spetsializovanu ekolohichnu prokuraturu (na pravakh Departamentu) Ofisu Heneralnoho prokurora* : nakaz Heneralnoho prokurora vid 05.07.2023 № 185. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0185905-23#Text> [in Ukrainian].
7. *Pro orhanizatsiiu diialnosti prokuroriv z protyidii porushenniam prav liudyny u pravookhoronnii ta penitentsiarnii sferakh* : nakaz Heneralnoho prokurora vid 29.12.2021 № 400 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#Text> [in Ukrainian].
8. *Pro orhanizatsiiu diialnosti prokuroriv u kryminalnomu provadzhenni* : nakaz Heneralnoho prokurora vid 30.09.2021 № 309. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text> [in Ukrainian].
9. *Pro orhanizatsiiu nahliadu za doderzhanniam zakoniv orhanamy, yaki provodiat operatyvno-rozshukovu diialnist* : nakaz Heneralnoho prokurora vid 08.08.2023 № 253 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0253905-23#Text> [in Ukrainian].
10. *Pro orhanizatsiiu prokurorskoho nahliadu za doderzhanniam zakoniv pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha* : nakaz Heneralnoho prokurora Ukrainy vid 28.10.2002 № 3/2 hn. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v03_2900-02#Text [in Ukrainian].
11. *Pro osoblyvosti vykonannia funktsii prokuratury z pytan zakhystu interesiv ditei ta protyidii nasylstvu* : nakaz Heneralnoho prokurora vid 04.11.2020 № 509. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0509905-20#Text> [in Ukrainian].
12. *Pro osoblyvosti orhanizatsii diialnosti orhaniv prokuratury u sferakh okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha ta zemelnykh vidnosyn* : nakaz Heneralnoho prokurora Ukrainy vid 04.10.2011 № 3/2-hn. URL : https://www.zakon.cc/law/document/read/va3_2900-11 [in Ukrainian].

13. Pro osoblyvosti orhanizatsii diialnosti spetsializovanykh prokuratur u sferi oborony : nakaz Heneralnoho prokurora vid 17.05.2023 № 130. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0130905-23#Text> [in Ukrainian].

14. Pro osoblyvosti orhanizatsii prokurorskoho nahliadu za doderzhanniam zakoniv shchodo okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha ta vykorystannia zemel : nakaz Heneralnoho prokurora Ukrainy vid 23.10.2009 № 3/2. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v03_2900-09#Text [in Ukrainian].

15. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha : Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 № 1264-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/ed20140426#Text> [in Ukrainian].

16. Pro podalshe udoskonalennia orhanizatsii ta posylennia prokurorskoho nahliadu za doderzhanniam pryrodookhoronnoho zakonodavstva : nakaz Heneralnoho prokurora Ukrainy vid 01.09.1999 № 1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001900-99#Text> [in Ukrainian].

17. Pro prokuraturu : Zakon Ukrainy vid 05.11.1991 № 1789-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-12/ed19911105#Text> [in Ukrainian].

18. Pro prokuraturu : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 № 1697-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/ed20141014#Text> [in Ukrainian].

19. Rudenko M. V. Spetsializatsiia yak pryntsyyp pobudovy prokurorskoï systemy Ukrainy [Specialization as a principle of building the prosecutorial system of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2012. № 3. S. 27–32 [in Ukrainian].

20. Zastupnytsia Henprokurora Viktoriia Litvinova pro try roky roboty Spetsializovanoi ekolohichnoi prokuratury / Ofisu Heneralnoho prokurora : telehram-kanal. URL : https://t.me/s/pgov_gov_ua?after=23304 [in Ukrainian].

Y. O. Fidria. LEGAL REGULATION OF THE PROSECUTOR'S OFFICE IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION: EVOLUTION AND PRESENT

This article examines the activities of the Ukrainian prosecutor's office in the field of environmental protection, particularly under martial law. The author analyzes the legislative framework governing the prosecutor's powers in this area, tracing its development from the first legal acts of independent Ukraine, which established prosecutorial oversight of environmental legislation and the creation of specialized environmental prosecutor's offices.

The article explores key stages of prosecutorial reform, including the dissolution of environmental prosecutor's offices in 2014 and the establishment of the Specialized Environmental Prosecutor's Office in 2021. The author highlights the current state of prosecutorial activity in environmental protection, assessing its outcomes and the primary challenges in investigating environmental crimes.

Special attention is given to the need for clear regulatory provisions regarding the organization and activities of prosecutors at different levels in the field of environmental protection. The author underscores the importance of specifying and delineating their powers in performing prosecutorial functions to enhance their specialization and effectiveness.

Keywords: *Specialized Environmental Prosecutor's Office, criminal offenses against the environment, environmental security, environmental protection, martial law, prosecutorial reform.*